

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя**

*кафедра української
та іноземних мов*

НАУКОВА СТАТТЯ

Методичні рекомендації

Укладач Г. Р. МАЦЮК

**Тернопіль
2022**

УДК 002.8+01(075.8)

Рецензенти:

Мединська О. Я. – кандидат філологічних наук, доцент

Петренко О. В. – кандидат історичних наук

Схвалено та рекомендовано до друку на засіданні науково-методичної комісії факультету комп'ютерно-інформаційних систем і програмної інженерії Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Протокол № 4 від 14.04.2022 р.

Наукова стаття: метод. рек. / уклад. Г. Р. Мацюк; М-во освіти і науки України, Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А. 2022. – 56 с.

У роботі подано правила написання тексту наукової статті відповідно до сучасних вимог. Увагу зосереджено на структурі наукової статті, особливостях складання бібліографічних посилань (покликань) та бібліографічного опису.

Методичні рекомендації призначено для використання здобувачами вищої освіти під час написання наукових статей.

УДК 002.8+01(075.8)

© Мацюк Г. Р., укладач, 2022

© ФОП Паляниця В, А. 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Структура наукової статті, вимоги до змісту та оформлення	5
2. Публікаційна етика авторів	9
3. DOI – ідентифікатор цифрового об’єкта	9
4. Бібліографічне посилання (покликання)	10
4.1 Види бібліографічних посилань (покликань) та правила їхнього складання	12
4.2 Особливості складання комплексного бібліографічного посилання (покликання)	23
4.3 Особливості складання бібліографічного посилання (покликання) на електронний ресурс	24
4.4 Приклади оформлення бібліографічних посилань (покликань) у списку використаних джерел	25
5. Бібліографічний опис. Приклади оформлення бібліографічного опису .	33
6. Пошук кирилиці в латиниці	43
7. Зарубіжні стилі оформлення списку наукових публікацій	45
8. Правила оформлення наукового тексту	47
9. Скорочення слів і словосполучень	49
Список використаних джерел	54

ВСТУП

Написання наукової статті – одна з проблем, з якою стикаються здобувачі вищої освіти та молоді учені. Недосконале знання структурування інформації у вигляді наукової статті знижує рівень її фахової якості.

Письмове оформлення наукової роботи вимагає дотримання таких аспектів як грамотність тексту, унікальність змісту та оформлення.

Важливим при оформленні наукової статті є дотримання її структури згідно з вимогами до такого виду публікацій.

Автор наукової статті повинен посилатися в тексті на інші авторитетні джерела, підтверджуючи власні узагальнення. Кожне посилання має бути вивірене й обґрунтоване. Надмірна кількість посилань (покликань) знижує роль автора роботи, водночас мала їх кількість спонукає до висновку про самовпевненість автора у викладі власної думки. Оформлення списків бібліографічних описів і бібліографічних посилань здійснюється відповідно до чинних стандартів і загальнозживаних правил.

Пропоновані методичні вказівки зорієнтовані на формування знань про специфіку написання наукової статті.

У роботі подано правила написання тексту наукової статті відповідно до сучасних видавничо-редакційних вимог, де особливу увагу зосереджено на структурі наукової статті, правилах укладання списків цитованих джерел. В тексті наведено приклади оформлення бібліографічних описів та бібліографічних посилань на різні види цитованих джерел.

Методичні рекомендації призначено для використання здобувачами вищої освіти та молодими ученими під час написання наукових статей.

1 СТРУКТУРА НАУКОВОЇ СТАТТІ, ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ

Наукова стаття – один із видів публікацій, у якому подано виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлено конкретне окреме питання за темою наукової роботи. Вона засвідчує науковий пріоритет автора та робить матеріал надбанням фахівців [1].

Наукові статті виконують такі функції:

1) *дослідницьку* – містять результати наукового дослідження та є джерелом нового знання;

2) *презентаційну* – представляють дослідника в науковому товаристві, показують його внесок у створення нового знання;

3) *оцінну* – оцінюють стан наукових досліджень з певної проблеми;

4) *комунікативну* – слугують способом спілкування дослідників [2].

Структуру наукової статті визначено досі чинними вимогами Вищої атестаційної комісії України [3] (наразі це Атестаційна колегія Міністерства освіти і науки України), стандартом ДСТУ 7152:2020 [4] та редакцій наукових видань орієнтованих на вимоги провідних світових баз даних цитування (таких як Scopus, Web of Science тощо).

Загалом структура наукової статті є сталою й включає такі обов'язкові компоненти: індекс Універсальної десятикової класифікації (УДК), номер ORCID, відомості про автора (авторів), заголовок (назву) публікації, анотацію, ключові слова, основний текст статті, бібліографічні посилання, пристатейні бібліографічні списки.

Своєю чергою основний текст статті формується за такою схемою:

- постановка проблеми: аналіз останніх вітчизняних та зарубіжних публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми й на які спирається автор, визначається актуальність роботи, обґрунтування вибору теми;
- мета статті;
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Відомості про автора (авторів) охоплюють масив відомостей про осіб, які зробили значний внесок у планування, збір даних або інтерпретацію результатів певного наукового дослідження. Імена авторів завжди потрібно доповнювати інформацією про вчені звання, наукові ступені, посади, місця роботи усіх науковців й адресами електронних пошт кожного з них.

У колективних роботах імена авторів (співавторів) наводять в обраній ними послідовності. Прізвища авторів англійською подаються в одній із прийнятих міжнародних систем транслітерації, оскільки довільний вибір транслітерації призводить до різноманіття варіантів представлення прізвища одного автора і в результаті ускладнює його ідентифікацію та об'єднання даних щодо його публікацій та цитування під одним профілем (ідентифікатором – ID автора). Рекомендується використовувати транслітерацію з української мови згідно постанови Кабінету Міністрів України № 55 від 27.01.2010 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею» [5].

Обов'язково вказуються назви організацій (без скорочень), їхні адреси, де працюють автори. У написання назв організацій англійською мовою усі слова (крім артиклів та прийменників) повинні починатися з великої літери.

Заголовок (назва) публікації повинен бути інформативним і повністю відображати зміст наукової статті. Можна використовувати тільки загальноприйняті ініціальні скорочення (абревіатури) в їхній усталеній формі. У перекладі заголовків статей англійською не допускається будь-яких транслітерацій з української мови, крім назв, що не перекладаються, власних імен, приладів та інших об'єктів, які мають власні назви. Це ж стосується й анотації та ключових слів.

Анотація включає такі частини:

- обґрунтування (пояснюється, чому було проведено дослідження);
- мету (на які питання отримані відповіді);
- методи (яким чином було проведено дослідження);
- результати;
- висновки.

Анотація подає зміст статті, включає всі ключові слова, оскільки для більшості читачів вона є головним джерелом інформації щодо дослідження. По суті, це – реклама статті.

Функції анотації:

- дає змогу визначити основний зміст (суть) документа й вирішити, чи звертатися до повного тексту статті;
- використовується в інформаційних, зокрема, автоматизованих системах для пошуку (конкретних) документів та інформації.

У вітчизняних журналах анотація подається кількома мовами, зазвичай українською та англійською. Анотація англійською мовою за обсягом може бути більшою, ніж анотація українською.

Ключові слова – це певні слова з тексту, здатні представити найбільш значимі слова, за якими може вестися оцінка та пошук наукової статті. За допомогою ключових слів користувач може швидше знайти потрібну статтю при пошуку по базі даних, швидше зрозуміти тематичну й термінологічну галузь наукової статті.

Постановка проблеми (вступ), мета наукової статті. У вступі подається постановка проблеми та її актуальність, зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; науково-практичне значення того, що досліджуватиметься в основній частині; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми; виокремлення питань, яким присвячується стаття; формулювання мети й завдання статті. Усі ці компоненти взаємопов'язані.

Виклад основного матеріалу, методи, методика. У цій частині ґрунтовно описуються методи та засоби, за допомогою яких було досягнуто наукових результатів. Вибір методів дослідження залежить від характеру фактичного матеріалу, умов і мети дослідження. Важливо ретельно описувати застосовані методи та вказувати, яких результатів вдалося досягти завдяки застосуванню того чи іншого методу наукового дослідження.

Результати, аналіз. У цій частині подається перебіг проведення досліджень, отримання нових результатів та їхня інтерпретація. Детально й ілюстровано демонструються всі результати дослідження, що складаються з чітких даних, отриманих під час наукової роботи й оформлюються у вигляді рисунків або таблиць.

У наукових роботах весь графічний матеріал (графіки, діаграми, ілюстрації, малюнки) прийнято називати рисунками (Figures). Рисунки (позначаються «Рис. ...») мають бути унікальними, інформативними й логічними. Їх нумерують у порядку, в якому вони згадуються в тексті. На кожен рисунок має бути посилання.

Таблиці складаються в Microsoft Word та мають свій порядковий номер. Інформація, що міститься в таблицях, не повинна дублюватися в рисунках, та навпаки. На кожену таблицю також має бути посилання в тексті. Якщо в роботі один рисунок або одна таблиця, вони не нумеруються.

Математичні формули створюються у вигляді окремих об'єктів у редакторі формул, зокрема Microsoft Equation або MathType Equation, вирівнювання по центру, нумерація – у круглих дужках, праворуч. Символи у формулах та тексті повинні мати однакові зображення. Об'єкти Microsoft Equation у тексті статті розташовувати небажано. Фізичні, хімічні, технічні та математичні терміни,

одиниці фізичних величин та умовні позначення, що використовуються в статті, мають бути загальноприйнятими. Скорочення одиниць фізичних величин мають відповідати вимогам Міжнародної системи одиниць – System International Units (міжнародне скорочення SI) [6].

Аналіз результатів. Автори аналізують власні результати, підкреслюючи обмеження їхнього застосування, дають відповіді на запитання цього дослідження та порівнюють їх з результатами інших робіт за тематикою статті, інформують щодо наявного впровадження результатів та можливих перспектив, пропонують подальші напрями досліджень.

Висновки. У висновках узагальнюють підсумки роботи, подають теоретичне та практичне значення отриманих результатів, окреслюють перспективи подальших наукових досліджень. Висновки не повинні бути перенасиченими та дублювати окремі положення з тексту.

Подяка. Необов'язковий розділ, у якому висловлюють подяку особам за певний внесок у створенні публікації (цих осіб не включають до співавторів статті).

Джерело фінансування роботи. Вказуються бюджетні програми, наукові гранти та інші чинники, завдяки яким виконано дослідження.

Бібліографічні посилання – перелік позатекстових бібліографічних посилань (покликань), який розміщують наприкінці основного тексту публікації. Джерела повинні бути процитовані в статті й відображені в списку використаних джерел («Список бібліографічних посилань», «Бібліографічні посилання на цитовані джерела» тощо) у порядку згадування в тексті чи в алфавітному порядку прізвищ цитованих авторів (за вимогою редакції наукового видання де заплановано публікацію означеної статті).

Зверніть увагу!

Часто після основного тексту публікації та списку позатекстових бібліографічних посилань розміщують (за наявності) *пристатейні бібліографічні списки* – бібліографічні записи, що містять відомості про використані та/чи рекомендовані документи (видання). Складають їх згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання» [7] і ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [8]. У назві пристатейного бібліографічного списку наводять слово «Список» (наприклад, «Список використаної літератури (джерел)»). Не використовують у назві пристатейного бібліографічного списку слово «Бібліографія».

Отже, структура наукової статті чітко визначена і наведений перелік компонентів є обов'язковим до виконання.

2 ПУБЛІКАЦІЙНА ЕТИКА АВТОРІВ

У розробці положень видавничої політики та етичних норм редакції керуються рекомендаціями Комітету з етики публікацій – Committee on Publication Ethics (COPE) [9].

Згідно з публікаційною етикою, автори мають право подати статтю лише в одне видання. Ключовою умовою публікації статті є те, що вона ніде не публікувалася раніше.

Автори статей несуть усю повноту відповідальності за зміст статей і сам факт їхньої публікації. Редакції журналів не несуть відповідальності перед авторами й організаціями за можливий збиток, викликаний публікацією статті.

3 DOI – ІДЕНТИФІКАТОР ЦИФРОВОГО ОБ'ЄКТА

Індекс DOI або ідентифікатор цифрового об'єкта (Digital Object Identifier) – це присвоєний номер електронного документа в глобальній мережі Інтернет, що пов'язаний з посиланнями на веб-сторінки, де знаходиться цей об'єкт або інформація про нього. Регламентними питаннями щодо присвоєння номерів DOI опікується Міжнародний фонд DOI (IDF), який є керівним органом для федерації реєстраційних агентств, що надають послуги та реєстрацію цифрових ідентифікаторів об'єктів (DOI) [10].

Система DOI забезпечує технічну і соціальну інфраструктуру для реєстрації та використання постійних інтеперабельних ідентифікаторів для застосування в цифрових мережах, що обумовлено вимогами міжнародного стандарту ISO 26324:2012 «Information and documentation – Digital object identifier system». В Україні європейський стандарт затвердили методом обкладинки. Після такого прийняття документ отримав назву ДСТУ ISO 26324:2018 «Інформація та документація. Система цифрової ідентифікації об'єктів (ISO 26324:2012, IDT)», зберігши при цьому англomовний текст всередині.

Як засвідчує практика, використання номерів DOI зменшує кількість помилок під час цитування наукових публікацій, спрощує ідентифікацію об'єктів у процесі індексування базами даних та пошуковими системами, убезпечує від втрати посилань у разі зміни веб-адреси ресурсу [11]. Тому за

наявності в статті DOI його треба обов'язково вказувати, і тоді, коли навіть бібліографічний опис був неточним, посилання на статтю буде однозначно правильно встановлено.

DOI одночасно є гіперпосиланням, що приводить читача до сторінки, де є резюме й посилання на повний текст статті. За наявності унікального ідентифікатора DOI замість електронної адреси відповідного ресурсу рекомендовано наводити цей ідентифікатор [12].

Наприклад,

Petrenko O. The Attribution of the Children's Book Publishing Statistics in Ukraine in the Second Half of the 19th and Beginning of the 20th Centuries // Knygotyra. 2020. Vol. 75. P. 199–217. DOI: 10.15388.Knygotyra.2020.75.66 (accessed: 29.01.2021).

Упровадження у практику видання наукової літератури цих ідентифікаторів сприяє унікальній можливості швидкого пошуку літератури в мережі Інтернет. DOI функціонує як убудоване посилання, тобто код, що дає змогу віднайти будь-яку публікацію на будь-якому сайті незалежно від мови первинного посилання, підтримує постійний та надійний зв'язок між публікаціями. Забезпечивши DOI для статей наукового періодичного чи продовжуваного видання, видавець отримує гарантію того, що читач завжди знайде необхідну статтю з відповідного видання, навіть якщо зміниться сайт [13].

4 БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ (ПОКЛИКАННЯ)

Бібліографічне посилання (покликання) – сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розглядуваний або згадуваний у тексті документа інший документ, що є необхідними й достатніми для його загальної характеристики, ідентифікування та пошуку.

В Україні 01 липня 2016 року набув чинності ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» [12], який установлює основні види бібліографічних покликань, загальні положення щодо їхнього складу й структури, правила складання та розміщення в документах. Стандарт розроблено фахівцями Книжкової палати України імені Івана Федорова і призначено авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій засобів масової інформації, інформаційних центрів тощо.

Чинним стандартом визначено, що об'єктами бібліографічних посилань є всі види опублікованих та неопублікованих документів, їхні окремі складники або групи документів на будь-яких носіях інформації.

Посилання (покликання) на використані джерела (список посилань (покликань)) – це бібліографічний список, у якому згадуються джерела інформації, використані під час написання статті. Вони повинні бути процитовані в статті та відображені в списку використаних джерел у порядку згадування в тексті.

Іноді в науковій роботі неможливо уникнути самоцитування, якщо тема дослідження досить вузька. Відсоток самоцитування не має перевищувати 20%. Важливо використовувати матеріали із відомих зарубіжних та вітчизняних видань, щоб підвищити довіру науковців до роботи. Список бібліографічних посилань дає змогу оцінити, наскільки автор ознайомлений з сучасними роботами вітчизняних та зарубіжних науковців. Також це суттєво запобігає плагіату.

Обов'язковою частиною наукових робіт є перелік бібліографічних посилань на інші роботи. Тому автори повинні оформлювати його у відповідності до прийнятого в науковому виданні формату покликань.

References – це важлива частина статті, задля якого існують наукометричні бази даних.

Відповідно до ДСТУ 8302:2015 [12] елементи бібліографічного запису (заголовок і бібліографічний опис) та приписні знаки пунктуації в бібліографічному покликанні подають згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80 [7] і ДСТУ ГОСТ 7.1 [8] з урахуванням таких особливостей:

- у заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому імена цих авторів у бібліографічному описі у відомостях про відповідальність (за навскісною рисою) не повторюють;

- за потреби в заголовку бібліографічного запису позатекстового покликання можна зазначати більше ніж три імені авторів;

- замість приписного знака «крапка й тире» («. – »), який розділяє зони бібліографічного опису, в бібліографічному покликанні застосовують знак «крапка» («.») (при цьому в межах одного документа застосування в бібліографічних покликаннях розділових знаків уніфікують);

- у бібліографічних покликаннях на складник документа у формі аналітичного бібліографічного опису (що складається з двох частин: перша містить відомості про складову документа, тобто це конкретна стаття, глава, розділ, друга – відомості про документ, у якому вміщено складову, тобто це інформація про журнал чи книгу в яких розміщений матеріал) розділовий знак «дві навскісні риски» («//») можна замінювати крапкою, а відомості про видання

(його назву), у якому розміщено складник, виділяти шрифтом (наприклад, курсивом).

Наприклад:

Петренко О. В. Феномен української дитячої книги // Рідна шк. 2000. № 11. С. 61–64.
або

Петренко О. В. Феномен української дитячої книги. *Рідна шк.* 2000. № 11. С. 61–64.

– відомості, запозичені не з титульної сторінки документа, дозволено не брати у квадратні дужки;

– після назви публікації дозволено не зазначати загального позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс», «Карти», «Ноти» тощо – перелік згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1);

– у складі відомостей про фізичну характеристику документа можна зазначати або його загальний обсяг без деталізації фізичних характеристик (наприклад: «285 с.», а не «285 с. : табл., іл.»), або номер сторінки, на якій подано об'єкт посилання (наприклад: «С. 19.» чи «С. 11–12.»);

– дозволено не наводити відомостей про серію та Міжнародний стандартний номер (ISBN, ISMN, ISSN).

4.1 ВИДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ (ПОКЛИКАНЬ) ТА ПРАВИЛА ЇХНЬОГО СКЛАДАННЯ

За складом елементів бібліографічного посилання (покликання):

▸ **повне** (містить усі обов'язкові елементи, що використовують для загальної характеристики, ідентифікування й пошуку об'єкта покликання);

Наприклад,

Лобузін К. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2010. 132 с.

▸ **коротке** (містить частину обов'язкових елементів, які використовують тільки для пошуку об'єкта покликання).

Наприклад,

Лобузін К. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах. Київ, 2010. 132 с.

За повторністю наведення посилань (покликань) на один і той самий об'єкт:

▸ *первинне*;

▸ *повторне* (наводять у скороченій формі за умови, що всі потрібні для ідентифікування та пошуку цього документа бібліографічні відомості зазначено в первинному покликанні на нього).

Характеристика джерела	Вказівки щодо елементів, які подаються	Приклади оформлення повторних посилань
Видання: один, два або три автори	заголовок бібліографічного покликання, основна назва, номер сторінки	Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. С. 267. <u>первинне</u> : Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. / М-во освіти і науки України. Вид. 6-е, випр. і допов. Київ : Алерта, 2008. 301 с.
Видання: чотири і більше авторів	основна назва, номер сторінки	Менеджмент. С. 39. <u>первинне</u> : Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. «Менеджмент» / Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.
Багатотомне видання: один, два або три автори	заголовок бібліографічного покликання, основна назва (або тільки основна назва, якщо заголовка немає), номер тому, сторінки	Франко І. Зібрання творів. У 50 т. Т. 45. С. 300. <u>первинне</u> : Франко І. Зібрання творів. У 50 т. Т. 45. Філософські праці. Київ : Наук. думка, 1986. 575 с.
Серіальне видання	основна назва, рік, номер (у періодичному виданні), випуск (у продовжуваному виданні), число, місяць (у газетах), а також номер сторінки	Вісн. Львів. ун-ту. Сер. філол. 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 324. <u>первинне</u> : Шульгіна В. Електронний тезаурус як різновид електронного видання. <i>Вісн. Львів. ун-ту. Сер. філол.</i> . 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 323–326.
Патентний документ	вид документа, номер, назва країни, сторінка	Пат. 76509 Україна. С. 3. <u>первинне</u> : Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей : пат. 76509 Україна. № 2004042416 ; заявл. 01.04.2004 ; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Стандарти	познака, номер, рік затвердження, сторінка	ДСТУ 7152:2020. С. 6. <u>первинне</u> : ДСТУ 7152:2020. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. Київ, 2020. IV, 14 с. (Інформація та документація).
Первинні й повторні бібліографічні покликання розміщені одне за одним		
Покликання на одну й ту саму сторінку (-и)	«Там само»	Там само. <u>первинне</u> : Танюк Л. С. Твори. У 60 т. Т. XVIII. Щоденники без купюр, 1967 (жовтень-грудень). Київ : Альтпрес, 2011. С. 250–253.
Покликання на іншу сторінку одного й того самого документа	«Там само» додають номер цієї сторінки	Там само. С. 92. <u>первинне</u> : Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Тлумачний словник медичних термінів : для лікарів, науковців, студ. мед. навч. закл. Київ : Перун, 2010. С. 175.
Багатотомне видання	номер сторінки, тому (частини, випуску тощо)	Там само. Т. 7. С. 15–16. <u>первинне</u> : Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 7. Мл – О / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН історії України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2010. С. 14.
Публікації, які розміщено в одному й тому самому виданні	замість бібліографічних відомостей про цей документ – «Там само»	Афонін О. Українська книга 2011: рух по сходинках униз // Там само. С. 6–8. <u>первинне</u> : Сенченко М. Чи вміємо ми читати? <i>Вісник Кн. палати</i> . 2012. № 3. С. 3.
Бібліографічне покликання на одне і те саме видання, але повторне бібліографічне покликання подане не після первинного		
Видання: один, два або три автори	заголовок бібліографічного запису, том, «Зазнач. твір» («Зазначений твір»), «Цит. твір» («Цитований твір»)	Криворучко О. Зазнач. твір. С. 59. <u>первинне</u> : Криворучко О. Сучасна архітектура : термінол. слов. / Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2008. С. 87.
У повторному бібліографічному покликанні дозволено застосовувати скорочування довгих назв, позначаючи видалені останні слова назви знаком «три крапки».		

У коротких повторних бібліографічних покликаннях позначки про пагінацію та окремий том, зазвичай, наводять малими літерами:

Наприклад,

[2, с. 38; 3, с. 46]

[Кушнарєнко, с. 52]

[Ушинський, т. 1, с. 192–193]

За місцем розташування в документі:

▸ *внутрішньотекстове* (застосовують, якщо значну частину відомостей про об'єкт покликання внесено до тексту публікації. Таке покликання використовують для зручнішого читання тексту, кращого його сприйняття та заощадження місця в невеликих за обсягом виданнях).

В залежності від джерела, на яке укладається покликання, може бути різний перелік елементів внутрішньотекстового бібліографічного покликання. Загалом список таких елементів має такий вигляд:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основна назва документа;
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб та/або організації, які брали участь у створенні документа);
- відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього);
- вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа);
- позначення та порядковий номер тому, номера чи випуску документа, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа;
- відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом);
- назва документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю);
- відомості про місцезнаходження об'єкта посилання – номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину);
- примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

Внутрішньотекстове бібліографічне покликання подають у круглих дужках. Рекомендовано складати покликання в короткій формі. Приписний знак «крапка й тире» («. –») замінюють знаком «крапка».

Наприклад,
 (Вступ до мед. геології. Київ, 2011. Т 2. С. 422);
 (Бібл. форум: історія, теорія і практика. 2021. № 3. С. 11–14.);
 (Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. С. 167);
 (Кн. палата України. URL: <http://www.ukrbook.net>).

Характеристика джерела	Приклади оформлення внутрішньотекстового покликання
Документ: один автор	[Шевчук, с. 98] або [1, с. 98] або [1] список покликань: 1. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. / М-во освіти і науки України. Вид. 6-е, випр. і допов. Київ : Алерта, 2008. 301 с.
Документ: два або три автори	[Шевчук, Кабиш, Клименко, с. 90] або [2, с. 90] або [2] список покликань: 2. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України. Київ : Алерта, 2011. 544 с.
Документ: чотири і більше авторів	[Менеджмент, с. 39] або [3, с. 39] або [3] список покликань: 3. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. «Менеджмент» / Запорізь. нац. ун-т. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.
Документ без автора	[Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття, с. 120] або [Антологія ..., с. 120] або [4, с. 120]

	<p>або [4] список покликань: 4. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомний документ	<p>[Франко, т. 45, с. 300] або [5, с. 120] або [5] список покликань: 5. Франко І. Зібрання творів. У 50 т. Т. 45. Філософські праці. Київ : Наук. думка, 1986. 575 с.</p>
Частина видання (книги)	<p>[Алексєєв, с. 120] або [6, с. 120] або [6] список покликань: 6. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія / Ін-т законодавства Верховної Ради України. Чернівці : Технодрук, 2012. С. 151–169.</p>
Стаття зі збірника	<p>[Гуцало, вип. 40, т. 2, с. 74–78], [Виноградов, т. 109, с. 13–16] список покликань: Гуцало О. Кінематографічний код в оповіданні Володимира Винниченка «Чудний епізод» // Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич : Гельветика, 2021. Вип. 40. Т. 2. С. 74–78. Виноградов О., Малиш Л. Психометричні характеристики інтегрального індексу загальних умінь та навичок. // Наукові записки НаУКМА. Київ, 2010. Т. 109 : Соціологічні науки. С. 13–16.</p>
Матеріали конференції	<p>[Мацюк, с. 118] список покликань: Мацюк Г., Назаревич Л. Основні способи семантизації нової лексики // Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні : V Міжнар. наук.-метод. конф., м. Тернопіль, 14–16 жовт. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 118–121.</p>

Періодичне видання: стаття в журналі	[Мацюк, с. 107] список покликань: Мацюк Г. Інформаційно-пошукові тезауруси: світовий та вітчизняний досвід формування // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. № 2. С. 106–115.
--------------------------------------	---

▸ *підрядкове* використовують щоб не переобтяжувати текст та не ускладнювати його читання, якщо всередині тексту документа його розмістити неможливо або небажано. Таке покликання:

– розміщують як примітку в нижній частині сторінки (полоси набору), відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою;

– пов’язують із текстом документа за допомогою знаків виноски (умовна позначка у вигляді арабських цифр (порядкових номерів), літер чи астериски (зірочки), що використовують для пов’язування підрядкових і позатекстових бібліографічних покликань з частиною основного тексту документа), які подають на верхній лінії шрифту після відповідного фрагмента в тексті (наприклад: Текст²) та перед підрядковим покликанням (наприклад: ² Посилання);

– знаки виноски відокремлюють від тексту проміжком;

– можна застосовувати наскрізне нумерування в межах усього документа чи в межах його окремої частини.

В залежності від джерела, на яке укладається покликання, може бути різний перелік елементів підрядкового бібліографічного покликання. Загалом список таких елементів має такий вигляд:

– заголовок бібліографічного запису (ім’я автора);

– основна назва документа;

– відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);

– відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб та/або організації, які брали участь у створенні документа);

– відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього);

– вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа);

– позначення та порядковий номер тому, номера чи випуску документа, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа;

– відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом);

– назва документа (журналу, збірника, газети тощо), у якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю);

– відомості про місцезнаходження об'єкта посилання – номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину);

– примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

Підрядкове бібліографічне покликання можна наводити в повній або короткій формі. Коротку форму застосовують, якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті.

Наприклад,

Повна форма

---

¹ Україна в цифрах. 2007 : стат. зб. / Держ. ком. статистики України. Київ : Консультант, 2008. С. 185–191.

² Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / О. Сербенська та ін. ; за заг. ред О. Сербенської. Вид. 3-є, допов. і перероб. Львів : Апріорі, 2017. 304 с.

³ Маніфест ІФЛА про Інтернет : прийнятий Сесією Ради ІФЛА 23 серп. 2002 р. / пер. В. С. Пашкової // URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ua.pdf> (дата звернення: 15.09.2021).

Коротка форма

---

¹ Україна в цифрах. 2007. Київ, 2008. С. 185–191.

² Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Львів, 2017. С. 256.

³ URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ua.pdf> (дата звернення: 15.09.2021).

У підрядковому бібліографічному покликанні на електронний ресурс віддаленого доступу за наявності в тексті бібліографічних відомостей, що його ідентифікують, дозволено зазначати тільки електронну адресу, використовуючи замість слів «Режим доступу» аббревіатуру «URI» або «URL».

Наприклад,

У тексті:

Правила оформлення «References».*

У підрядковому покликанні:

---

*URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ua/cooperation/monography/references.pdf> (дата звернення: 15.06.2021).

У внутрішньотекстовому та підрядковому бібліографічних покликаннях на складник документа (наприклад, статтю з журналу, збірника) дозволено зазначати бібліографічні відомості тільки про ідентифікувальний документ та

номер сторінки – за наявністю в його тексті відомостей про автора (якщо він є) та назву.

Наприклад,

У тексті:

У статті Шульгіної В. «Електронний тезаурус як різновид електронного видання»³ подано таке визначення ...

У підрядковому покликанні:

³ *Вісн. Львів. ун-ту. Сер. філол.* 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 323.

▸ **позатекстове** (пов'язують із фрагментом тексту, до якого належить покликання, за допомогою знаків виноски, які або виносять на верхню лінію шрифту після відповідного тексту та перед позатекстовим покликанням, або складають в одну лінію зі шрифтом основного тексту (у квадратних дужках у тексті та без дужок перед позатекстовим покликанням)).

В залежності від джерела, на яке укладається покликання, може бути різний перелік елементів позатекстового бібліографічного покликання. Загалом список таких елементів має такий вигляд:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основна назва документа;
- відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і / або організації, які брали участь у створенні документа);
- відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього);
- вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа);
- позначення та порядковий номер тому, номера або випуску, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа;
- відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом);
- назва документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю);
- відомості про місцезнаходження об'єкта посилання – номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину);

– примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

Позатекстове бібліографічне покликання використовують переважно в наукових виданнях у разі багаторазових покликань на одні й ті самі документи задля уникнення повторного подання однакових бібліографічних записів або через їхню велику кількість, або за браком місця для підрядкових покликань або за вимогою редакції відповідного видання.

Нумерують у межах усього документа або окремих глав, розділів, частин тощо, застосовуючи наскрізне нумерування (арабськими цифрами).

Наприклад,

У тексті:

Відомості про класифікацію ділових паперів та вимоги до їх складання подано в навчальному посібнику «Українське ділове мовлення» (автор Шевчук С. В.⁸) або (автор Шевчук С. В.) [8].

У позатекстовому покликанні:

⁸ Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Київ, 2008. 301 с.

або

8. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Київ, 2008. 301 с.

Якщо в тексті згадують конкретну частину тексту документа, після неї можна зазначати (у квадратних дужках) порядковий номер позатекстового бібліографічного покликання та сторінку, на якій подано цей об'єкт покликання. Між поданими відомостями проставляють знак «кома».

Наприклад,

У тексті:

[8, с. 28].

У позатекстовому покликанні:

8. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. / М-во освіти і науки України. Вид. 6-е, випр. і допов. Київ : Алерта, 2008. 301 с.

Якщо покликання в тексті подають на документ, авторами якого є одна, дві чи три особи, у квадратних дужках зазначають їхні прізвища, розділяючи знаком «кома».

Нариклад,

У тексті:

[Шевчук, Клименко].

У позатекстовому покликанні:

Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / М-во освіти і науки України. 4-те вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2014. 696 с.

Якщо покликання в тексті подають на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, у квадратних дужках зазначають тільки його назву.

Наприклад,

У тексті:

[Українська мова (за професійним спрямуванням)]

У позатекстовому покликанні:

Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб.-практикум / Г. Л. Вознюк та ін. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 324 с.

Якщо в тексті є покликання на таку саму книгу того самого автора, але видану в іншому році, після прізвища автора зазначають відомості про рік її виходу у світ та сторінки, на яких подано об'єкти посилань, розділяючи ці відомості знаком «кома».

Наприклад,

[Іванченко, 1995, с. 52];

[Іванченко, 2009, с. 38].

Якщо об'єктом позатекстового бібліографічного покликання є багаточастинний документ, у покликанні в тексті потрібно зазначити номер тому (частини) або випуску видання.

Наприклад,

У тексті:

[Ушинський, т. 1, с. 192–193].

У позатекстовому покликанні:

Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. В 2 т. Т. 1. Теоретичні проблеми педагогіки : пер. з рос. / редкол.: В. М. Столетов та ін. Київ : Рад. шк., 1983. 488 с.

Якщо в покликанні в тексті наведено відомості про кілька об'єктів покликань, їх відділяють один від одного знаком «крапка з комою».

Наприклад,

[Панько, 1994 ; Головашук, 1976];

[5, с. 38; 7, с. 85]

Якщо назва документа дуже довга, у покликанні в тексті можна скорочувати її, позначаючи останні видалені слова назви знаком «три крапки».

Наприклад,

У тексті:

[Наукові засади та теоретико-методологічні принципи ... , с. 109]

У позатекстовому покликанні:

Наукові засади та теоретико-методологічні принципи створення сучасних енциклопедій / за ред. Киридон А. М. Київ : Енциклопед. вид-во, 2015. 160 с.

4.2 ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОСИЛАННЯ (ПОКЛИКАННЯ)

Комплексне бібліографічне посилання (покликання) – використання кількох об'єктів посилання, які об'єднують в одне в бібліографічному покликанні. Такі покликання подають в алфавітному чи хронологічному порядку. Вони можуть бути внутрішньотекстовими, підрядковими, позатекстовими, а також можуть містити первинні та повторні покликання.

Бібліографічні покликання в складі комплексного покликання розділяють між собою знаком «крапка з комою».

Якщо кілька бібліографічних покликань у складі комплексного мають ідентичні заголовки (один і той самий автор кількох праць), у другому й наступних покликаннях ці заголовки можна замінити такими знаками та словами: « ; Його ж.», « ; Її ж.», « ; Їх же.».

Наприклад,

Підрядкове комплексне покликання:

Волощак М. Збірник мовно-стилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів. Київ, 2010. С. 100 ; Її ж. Неправильно-правильно : довідник з укр. слововживання. Київ, 2003. С. 99.

Ідентичні заголовки в бібліографічних покликаннях у складі комплексного можна не наводити. У цьому разі після заголовка в першому покликанні ставлять знак «двокрапка», а перед основною назвою наступного бібліографічного покликання проставляють його порядковий номер.

Позатекстове комплексне покликання:

16. Волощак М.: 1) Збірник мовно-стилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів. Київ, 2010. С. 100 ; 2) Неправильно-правильно : довідник з укр. слововживання. Київ, 2003. С. 99.

4.3 ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКЛИКАННЯ (ПОКЛИКАННЯ) НА ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС

Електронний ресурс віддаленого доступу – електронний ресурс, що має електронну адресу, потенційно доступний через глобальні телекомунікаційні мережі (зокрема інтернет) необмеженому колу користувачів.

Для позначення електронної адреси електронного ресурсу віддаленого доступу в примітці дозволено замість слів «Режим доступу» (чи «Доступ») або їхнього еквівалента іншою мовою (наприклад, «Available from») застосовувати аббревіатури «URI» (Uniform Resource Identifier – Уніфікований ідентифікатор ресурсу) або «URL» (Uniform Resource Locator – Уніфікований покажчик ресурсу).

Якщо електронний ресурс має унікальний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier – Ідентифікатор цифрового об'єкта) або інший постійний ідентифікатор, замість електронної адреси цього ресурсу рекомендовано зазначати його ідентифікатор.

Згідно з ДСТУ 8302 дозволено переносити частину довгої електронної адреси на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак «наскісна риска» («/»). Однак для запобігання помилок у наведенні електронної адреси й автоматичної активації її гіперпосилання в Інтернеті рекомендовано подавати всю адресу в один рядок.

Після електронної адреси, в круглих дужках подають відомості про дату звернення до електронного ресурсу віддаленого доступу: число, місяць і рік після слів «дата звернення».

У бібліографічному покликанні на електронні ресурси в примітці можна не подавати відомостей про джерело назви («Назва з етикетки диска», «Назва з екрана» тощо).

Наприклад,

Позатекстове покликання:

4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії ВР України 28 черв. 1996 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.02.2022).

4.4 ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ (ПОКЛИКАНЬ) У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

згідно з Національним стандартом ДСТУ 8302:2015
«Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»

Зверніть увагу!

Прийнятий у 2016 році український стандарт із оформлення бібліографічних покликань ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання: загальні положення та правила складання» [12] мав багато мілких технічних розбіжностей з первинним варіантом тексту, поданого Книжковою палатою України для офіційного затвердження, та окремих розбіжностей з правилами визначеними в ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [8] і ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила» [14].

Технічну перевірку Справи національного нормативного документа, його прийняття, редагування та підготовку до видання здійснював Національний орган стандартизації (НОС) – Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»). На цих етапах УкрНДНЦ було допущено прикрі технічні помилки, а саме: у тексті стандарту вилучено проміжки до та після приписаних (розділових) знаків пунктуації, та деякі інші. Для усунення допущених Інститутом стандартизації помилок Книжкова палата України розробила поправки до національного стандарту (відповідно до ДСТУ 1.5), погодила їх із відповідним Технічним комітетом та подала до Національного органу стандартизації. Після підтвердження потреби внесення поправок до нормативного документа їх разом з текстом самого стандарту було опубліковано в офіційному друкованому виданні НОС: Інформаційний покажчик стандартів, 2016, № 12 (408) [15]. Копію поправок до національного нормативного документа, опублікованого в офіційному друкованому виданні НОС, Інститут стандартизації долучив до Справи національного стандарту. Оскільки Міністерство освіти і науки включили цей ДСТУ в оновлені вимоги до оформлення списків літератури для дисертацій, тому вихід оновленого стандарту з виправленнями до нього в грудні 2016 року став важливим для науковців України.

Укладаючи бібліографічні посилання за правилами «оновленого» стандарту, науковцям слід зважати на те, що всі смислові розбіжності між ДСТУ 8302:2015 із затвердженими раніше ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 та ДСТУ 3582:2013 так і залишились не усунутими!

Зважаючи, що ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 є міждержавним стандартом та введений в дію значно раніше ніж ДСТУ 8302:2015, то пріоритетність за силою впливу та застосування надається саме ДСТУ ГОСТ 7.1. Так само і з ДСТУ 3582:2013 – першість впровадження переважає його значимість у порівнянні з ДСТУ 8302:2015.

Наприклад,

у ДСТУ 8302 п. 5.4.6.4, в прикладі замість власної назви окремого тому помилково наведено назви двох окремих розділів, а назву всього багатотомного видання усічено та наведено у відомостях, що відносяться до назви. Також допущено помилку в наведенні пагінації та не зазначено загальну кількість томів:

Ушинський К. Д. **Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори.** Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.

за правилами ДСТУ ГОСТ 7.1 п. 5.2.2.1, основну назву наводять в тому вигляді, в якому її зазначено у виданні, у тій самій послідовності і з тими самими знаками. Тож правильне бібліографічне посилання виглядатиме так:

Ушинський К. Д. **Вибрані педагогічні твори. В 2 т. Т. 1. Теоретичні проблеми педагогіки.** Київ : Рад. шк., 1983. 488 с.

або

у ДСТУ 8302 п. 4.9, в прикладі підрядкового посилання назву періодичного видання наведено так:

¹ **Вісник Книжкової палати.** 2012. № 4. С. 18–20.

а в п. 5.5.11 цього ж стандарту, в прикладі позатекстового первинного посилання назву періодичного видання вже наведено зі скороченням:

Сенченко М. Чи вміємо ми читати? // **Вісн. Книжкової палати.** 2012. № 3. С. 3.

за правилами ДСТУ 3582 п. 5.5, в аналітичному бібліографічному описі застосовують скорочення назв періодичних і продовжуваних видань, те ж саме прописано в ДСТУ ГОСТ 7.1 п.7.3.3. Також у ДСТУ 3582 п. 4.3, зазначено, що дозволено використовувати загальноприйняті скорочення, які не подано в додатку А цього ж стандарту. Зауважимо, що в базах даних самої Книжкової палати у бібліографічних описах застосовується скорочення в назві цієї ж установи. Тож правильне скорочення назви у бібліографічному посиланні виглядатиме так:

Сенченко М. Чи вміємо ми читати? // **Вісн. Кн. палати.** 2012. № 3. С. 3.

або

Сенченко М. Чи вміємо ми читати? **Вісн. Кн. палати.** 2012. № 3. С. 3.

Правильне використання цитат та оформлення покликань у наукових роботах є важливою складовою дотримання принципів академічної доброчесності.

Відсутність покликань у наукових публікаціях є порушенням авторських прав інших авторів, а неправильне оформлення будь-яких видів бібліографічних покликань розглядається як помилка.

Зважте, що покликання бажано робити на статті написані визнаними науковцями протягом останніх 5-ти років (за винятками фундаментальних досліджень).

Характеристика джерела	Приклади оформлення
<p>Книги: Один автор</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Добровольська В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України : монографія / М-во культури та інформ. політики України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ : НАКККіМ, 2020. 352 с. 2. Лобузін К. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 132 с. 3. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / пер. з нім. А. Онишко. Львів : Літопис, 2002. 320 с. 4. Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного. Вид. 2-ге. Київ : Либідь, 2017. 360 с. 5. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. / М-во освіти і науки України. Вид. 6-е, випр. і допов. Київ : Алерта, 2008. 301.
<p>Два автори</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади / Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / М-во освіти і науки України. 4-те вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2014. 696 с.

<p>Три автори (вказують усіх)</p>	<p>1. Булик-Верхола С. З., Наконечна Г. В., Теглівець Ю. В. Основи термінознавства : навч. посіб. / Нац. ун-т "Львів. політехніка". 3-тє вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 192 с.</p> <p>2. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України. Київ : Алерта, 2011. 544 с.</p>
<p>Чотири і більше авторів (за потреби усі імена вказують у заголовку або ім'я першого з «та ін.» після « / »)</p>	<p>1. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. «Менеджмент» / Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>2. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб.-практиум / Г. Л. Вознюк та ін. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 324 с.</p>
<p>Автор(и) та редактор(и) / упорядник(и)</p>	<p>1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / О. Сербенська та ін. ; за заг. ред О. Сербенської. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Львів : Апріорі, 2017. 304 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пєпа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за заг. ред. М. П. Бутка ; М-во освіти і науки України, Чернігів. нац. технол. ун-т. Київ : Центр учб. літ., 2016. 232 с.</p>
<p>Без автора</p>	<p>1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p> <p>2. Мовний практикум : навч. посіб. для здобувачів першого рівня вищ. освіти, галузей знань «Інформаційні технології» та ін. / М-во освіти та науки України, Тернопіл. нац. тех. ун-т ім. І. Пулюя ; уклад.: І. П. Равлів та ін. Тернопіль, 2021. 148 с.</p> <p>3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.</p>

Багатотомні видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія сучасної України. В 30 т. Т. 23. Нг – Ня / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : Ін-т енциклопед. досліджень НАН України, 2021. 832 с. 2. Франко І. Зібрання творів. У 50 т. Т. 45. Філософські праці. Київ : Наук. думка, 1986. 575 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Горішна Г. М. Поезія майдану у дискурсі української революційної поезії ХХ-ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2018. 23 с. 2. Добровольська В. В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. ком. : 27.00.02 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2020. 32 с.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лахманюк А. М. Когнітивні аспекти малої прози Михайла Коцюбинського : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2020. 201 с. 2. Астапцева Х. А. Феномен журналістики моди у дискурсі львівської преси (1853–1939 рр.) : дис. ... д-ра філософії : 061 : в 2 т. / Укр. акад. друкарства, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2022. 317, 296 с. 3. Шаповал А. І. Володимир Миколайович Перетц (1870–1935) як вчений-українознавець, археограф, бібліограф, бібліофіл та дослідник рукописних і книжкових пам'яток : дис. ... д-ра іст. наук : 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2021. 595 с.
Частина видання: книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теремко В. Читання як сфера здійснення видавничих стратегій. <i>Видавництво – ХХІ. Виклики і стратегії</i> : монографія. Київ : Академвидав, 2012. С. 157–228. 2. Афонін О. В., Сенченко М. І. Українське книговидання // Афонін О. В., Сенченко М. І. Українська книга в контексті світового книговидання / ДНУ «Кн. палата України ім. І. Федорова». Київ, 2009. С. 194–262.

<p><i>Частина видання:</i> матеріали конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 4 жовт. 2016 р. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка та ін. Київ : Вид. О. Філюк, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Кунанець Н. Е., Мацюк Г. Р. Вербальне моделювання предметної області засобами побудови тезауруса. <i>Інформаційні моделі, системи та технології</i> : матеріали V Наук.-техн. конф., Тернопіль, 1–2 лют. 2018 р. / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2018. С. 36.</p> <p>3. Петренко О. В. Періодизація розвитку державної статистики дитячих книг в Україні // <i>Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття</i> : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (21–22 квіт. 2016 р.). Харків : ХДАК, 2016. С. 329–330.</p> <p>4. Штих П. М. Використання соціальних медіа для популяризації довідково-бібліографічних видань // <i>Бібліотека. Наука. Комунікація</i> : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.) : в 2 ч. Київ : НБУВ, 2015. Ч. 2. С. 272–273.</p>
<p><i>Частина видання:</i> довідкового видання</p>	<p>1. Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2017. С. 600.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : слов. термінів / за заг. ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. В 6 т. Т. 5. П – С. Київ : Укр. енциклопедія, 2003. С. 699.</p>
<p><i>Частина видання:</i> продовжуваного видання</p>	<p>1. Коломoeць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісн. Запоріж. нац. ун-ту. Юр. науки</i>. 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Петренко О. В. Проблема якості друкованих дитячих книг в Україні в контексті сучасної едіціології // <i>Вісн. Харків. держ. акад. культури</i>. 2015. Вип. 48. С. 57–66.</p>

<p><i>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збанацька О. Розкриття змісту архівних документів: тезаурусний підхід. <i>Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія</i>. 2018. № 4. С. 52–64. 2. Петренко О. В. Феномен української дитячої книги // <i>Рідна шк.</i> 2000. № 11. С. 61–64. 3. Шульгіна В. Електронний тезаурус як різновид електронного видання. <i>Вісн. Львів. ун-ту. Сер. філол.</i> 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 323–326. 4. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Уряд. кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.
<p><i>Законодавчі та нормативні документи</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII / ВР України, Президент України. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178–179). С. 10–22. 2 Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ від 12.01.2017 р. № 40 / М-во освіти і науки України. <i>Офіц. вісн. України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 3 Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. Дата оновлення: 08.06.2022 / ВР України, Президент України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text (дата звернення: 15.06.2022). 4 Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII / ВР України, Президент України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text (дата звернення: 21.02.2022).
<p><i>Архівні документи</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. // ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i>. Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія ; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка // Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Бібліографічні покажчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 2. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : до 140-річчя від дня заснування : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2015. 512 с. 3. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013) / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біограф. досліджень. Київ, 2015. 469 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 2. Колекція «Українська дитяча книга, 1885–1923 рр.» Педагогічного музею України : кат.-путівник / Нац. акад. пед. наук України, Пед. музей України. Київ, 2015. 144 с.
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. Київ, 2014. 15 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ 4031–2001. Багатомовний тезаурус. Методика розроблення. Київ, 2001. 162 с. (Інформація та документація). 3. ISO/IEC 13250-2:2006. Information technology – Topic Maps – Part 2: Data model. 2006. 21 p.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Люмінісцентний матеріал : пат. 25742 Україна : МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472 ; заявл. 12.02.07 ; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей : пат. 76509 Україна. № 2004042416 ; заявл. 01.04.2004 ; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Каталог рідкісних і цінних видань / Нац. б-ка України для дітей. URL: http://www.chl.kiev.ua/Catalog.aspx (дата звернення: 03.09.2021). 2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua (дата звернення: 01.12.2021). 3. Петренко О. В. Статистика друку дитячої книги в Україні у другій XIX – на початку XX ст. <i>Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі</i> : матер. всеукр. наук.-практич. конф. (Рівне, 10 лют. 2016 р.) / Рівн. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2016. С. 174–179. URL: http://library.dk.rv.ua/depository/konf/I_konf_2016.pdf (дата звернення: 08.11.2021).
---------------------------	--

Зверніть увагу! Дозволяється застосовувати в межах однієї авторської публікації лише один зі стилів оформлення бібліографічних посилань (покликань):

– використання розділового знака «дві навскісні риски» (« // ») перед відомостями про документ (його назвою);

– розділовий знак «дві навскісні риски» (« // ») замінити крапкою, а відомості про документ (його назву) виділити шрифтом (наприклад, *курсивом*) [12].

5 БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Бібліографічний опис – це сукупність бібліографічних відомостей про документ, його складову частину чи групу документів, які наведені за певними правилами, необхідні та достатні для характеристики твору та визначення його відмінностей від інших. Наводиться за правилами ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [8]

Цей стандарт діє в Україні з 1 липня 2007 року згідно з Указу Держкомітету України з питань технічного регулювання і споживчої політики від 10.11.2006 р. № 322.

Основою ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 є міждержавний стандарт ГОСТ 7.1–2003 «Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления», який затвердили в Україні методом обкладинки. По суті, текстове та змістове наповнення ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 і ГОСТ 7.1–2003 нічим не відрізняються один від одного крім наявності в ДСТУ ГОСТ 7.1 додаткової обкладинки українською мовою.

За визначеними у стандарті правилами, для розрізнення граматичної та приписаної пунктуації (тобто розділових знаків між зонами бібліографічного опису та їх елементами), застосовують проміжок в один друкований знак до й після приписаного знака. Виняток становлять: знаки «крапка» й «кома» – проміжки ставлять тільки після них, а також квадратні й круглі дужки, які виділяються проміжками лише ззовні.

Згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 в різних областях бібліографічного опису обов'язковими елементами є:

- Область назви та відомостей про відповідальність (загальна назва, перші відомості про відповідальність);
- Область видання (відомості про видання, перші відомості про відповідальність, що відносяться до видання, додаткові відомості про видання та перші відомості про відповідальність, що відносяться до додаткових відомостей про видання);
- Область специфічних відомостей – застосовується при описі особливих типів публікацій або об'єктів розміщених на специфічних носіях;
- Область вихідних даних (місце видання, ім'я/найменування видавця, дата видання);
- Область фізичної характеристики (специфічне позначення матеріалу та об'єм);
- Область серії (основна назва серії чи під серії, перші відомості про відповідальність, що відносяться до серії чи під серії, міжнародний стандартний номер серіального видання (ISSN), що був наданий серії чи під серії, номер випуску серії чи підсерії);
- Область приміток;
- Область стандартного номера (чи його альтернативи) та умов доступу (стандартні номери – ISBN, ISSN чи ISMN).

У стандарті в заголовках творів одного, двох і трьох авторів зазначається ім'я першої особи без слів «та ін.». Причому, воно обов'язково повторюється у відомостях про відповідальність у точності до форми запису на титульному

аркуші. Бібліографічний опис повинен відображати повну інформацію про авторів та вказувати на ступінь їхньої відповідальності за документ.

Наприклад,

На титульній сторінці: Тарас Шевченко

У заголовку бібліографічного запису: Шевченко, Т.

В бібліографічному описі у відомостях про відповідальність: Тарас Шевченко

або

На титульній сторінці: С. Д. Мамченко, В. А. Одинець

У заголовку бібліографічного запису: Мамченко, С. Д.

В бібліографічному описі у відомостях про відповідальність: С. Д. Мамченко, В. А. Одинець

В області видання відомості про видання наводять у тій самій послідовності, що й у виданні. Відомості, які сформульовані описувачем (бібліографом) самостійно наводять у квадратних дужках.

Наприклад,

. – Вид. 3-тє, без змін. –

. – 7-ме вид., допов. і перероб. –

. – 2-ге вид., стер. –

. – Вид. 3-тє, випр. / О. А. Юркевич. –

. – Репр. вид. 1925 р. –

. – [Перевид.]. –

Відомості, не зазначені на титулі, наводяться у квадратних дужках (крім номера ISBN).

Наприклад,

: [пер. з англ.] /

/ [гол. ред. В. Пилипенко]

[б. м.] (без місця видання)

[б. в.] (без видавця)

[б. р.] (без року видання)

Квадратні дужки застосовуються в межах однієї зони. Якщо суміжні елементи відносяться до різних зон, кожен елемент береться в квадратні дужки.

Наприклад,

. – Київ : [б. в., б. р.]. –

/ [В. М. Васильченко, О. В. Федорчук]. – [2-ге вид. перероб., допов.]. –

Кількісну характеристику подають тими цифрами (римськими чи арабськими), які використані в документі. Невраховані аркуші перераховують і записують арабськими цифрами в квадратних дужках через кому.

Наприклад,

. – XXV, 190, [4] с. : іл. –

. – 224, [12] с. : табл. –

. – 104, [2], XX с. –

Схема подання заголовка бібліографічного запису та елементів бібліографічного опису

(з врахуванням вживання великої та малої літер)

Заголовок бібліографічного запису

Основна назва [*Загальне позначення матеріалу*] = **Паралельна назва** : *відомості, що відносяться до назви* / *відомості про Авторство чи Відповідальність* ; *наступні відомості про Відповідальність* ; *подальші відомості про Відповідальність*. – **Відомості про повторність чи особливості видання** = **Паралельні відомості про видання** / *перші відомості про Відповідальність, що відносяться до видання* ; *наступні відомості про Відповідальність, що відносяться до видання*. – **Область специфічних відомостей**. – **Місце видання** ; **Друге місце видання** : **Видавець** ; **Другий видавець**, рік видання. – **Обсяг видання** : *інші відомості про фізичну характеристику + супровідний матеріал*. – (**Назва серії або підсерії** = **Паралельна назва серії або підсерії** : *відомості, що відносяться до назви серії або підсерії* / *відомості про відповідальність, що відносяться до серії або підсерії, ISSN чи ISBN серії або підсерії* ; номер тому чи/та випуску серії або підсерії). – **Примітки**. – **ISBN 978-...-...-...-...**

У схемі факультативні елементи виділено курсивом, решта елементів – обов'язкові. Область специфічних відомостей застосовується лише при описі особливого типу видань чи публікацій розміщених на специфічних носіях.

Наприклад,

. – [На заміну ДСТУ 3582–97 ; чинний від 2014–01–01]. –

Найтипівішими питаннями, що виникають у науковців під час складання бібліографічних записів такі:

- чи потрібно відділяти прізвище автора від ініціалів знаком «кома» у заголовку бібліографічного запису;
- чи потрібно зазначати «загальне позначення матеріалу» після назви у бібліографічному описі.

Більшість бібліографічних організацій та редакцій наукових видань в Україні відмовилися від застосування «коми» у заголовку бібліографічного запису. Проте, це не означає, що використання такого знака саме в цьому місці відмінено! Тож проставляти чи не проставляти «кому» потрібно уточнювати в редакціях видань, де плануєте публікувати свої статті.

Стосовно другого найтипівішого питання, то тут така ж ситуація як і з першим питанням. Під час укладання бібліографічних списків слід зважати на наповнення самих списків. Якщо до бібліографічного списку включено бібліографічні описи друкованих видань, то позначку «[Текст]» зазвичай не проставляють. Інша справа, якщо до бібліографічного списку включено бібліографічні описи різнорідних джерел, тоді доцільно розписувати де «[Текст]», а де «[Електронний ресурс]». У таких випадках головне дотримуватися єдиного стилю бібліографічного опису: або розписувати у кожному бібліографічному описі чи це текст, чи це електронний ресурс, чи це ноти тощо, або не зазначати такі відомості ніде!

Отже, в бібліографічних списках застосовують два способи складання бібліографічних записів:

- під заголовком, що містить ім'я автора;
- під назвою.

У поданій нижче таблиці всі приклади наведено за правила максимально повного бібліографічного опису різноманітних видань.

Характеристика джерела	Приклади оформлення
<p>Книги: Один автор</p>	<p>1. Добровольська, В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України [Текст] : монографія / Вікторія Добровольська ; М-во культури та інформ. політики України, Нац. акад. керів. кадрів культури. – Київ : НАКККіМ, 2020. – 352 с. – ISBN 978-966-452-305-6.</p> <p>2. Лобузїна, К. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах [Текст] : [монографія] / Катерина. Лобузїна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2010. – 132 с. : рис., табл. – ISBN 978-966-02-5433-6.</p>

	<p>3. Ніцше, Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі [Текст] / Фрідріх Ніцше ; пер. з нім. А. Онишко. – Львів : Літопис, 2002. – 320 с. – ISBN 966-7007-64-1.</p> <p>4. Пономарів, О. Д. Українське слово для всіх і для кожного [Текст] / Олександр Данилович Пономарів. – Вид. 2-ге. – Київ : Либідь, 2017. – 359 с. – ISBN 978-966-06-0635-7.</p> <p>5. Шевчук, С. В. Українське ділове мовлення [Текст] : навч. посіб. / С. В. Шевчук ; М-во освіти і науки України. – Вид. 6-е, випр. і допов. – Київ : Алерта, 2008. – 301 с. – ISBN 978-966-8533-82-2.</p>
<i>Два автори</i>	<p>1. Аванесова, Н. Е. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади [Текст] : монографія / Н. Е. Аванесова, О. В. Марченко ; М-во освіти і науки України, Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. – Харків : Щедра садиба плюс, 2015. – 196 с. – ISBN 978-617-7225-33-0.</p> <p>2. Шевчук, С. В. Українська мова за професійним спрямуванням [Текст] : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко ; М-во освіти і науки України. – 2-ге вид. випр. і допов. – Київ : Алерта, 2011. – 696 с. – ISBN 978-617-566-030-0.</p>
<i>Три автори</i>	<p>1. Булик-Верхола, С. З. Основи термінознавства [Текст] : навч. посіб. / С. З. Булик-Верхола, Г. В. Наконечна, Ю. В. Теглівець ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». – 3-тє вид., допов. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. – 192 с. : табл. – ISBN 978-617-607-947-7.</p> <p>2. Шевчук, С. В. Сучасна українська літературна мова [Текст] : навч. посіб. / С. В. Шевчук, О. О. Кабиш, І. В. Клименко. – 2-ге вид., стер. – Київ : Алерта, 2017. – 544 с. : табл. – ISBN 978-617-566-093-6.</p>

<p>Чотири і більше авторів</p>	<p>1. Менеджмент [Текст] : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. «Менеджмент» / Д. Т. Бікулов [та ін.] ; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя : ЗНУ, 2017. – 360 с. : іл., табл. – ISBN 978- 966-599-551-7.</p> <p>2. Українська мова (за професійним спрямуванням) [Текст] : навч. посіб.-практиум / [Г. Л. Вознюк та ін.]. – 9-те вид., допов. і випр. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. – 307 с. – ISBN 978-617-941-124-2.</p>
<p>Автор(и) та редактор(и) / упорядники</p>	<p>1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити [Текст] : навч. посіб. / [О. Сербенська та ін.] ; за заг. ред. О. Сербенської ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – 3-тє вид., випр. і доп. – Львів : Апріорі, 2017. – 304 с. – ISBN 978-617-629-404-7.</p> <p>2. Бутко, М. П. Економічна психологія [Текст] : навч. посіб. / М. П. Бутко, А. П. Неживенко, Т. В. Пепа ; за ред. Бутка М. П. – Київ : Центр учб. літ., 2016. – 232 с. – ISBN 978-617-673-485-7.</p>
<p>Без автора</p>	<p>1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття [Текст] / [упоряд., передм. В. Агеєва]. – Київ : Смолоскип, 2016. – 904 с. – ISBN 978-617-7173-41-9.</p> <p>2. Мовний практикум [Текст] : навч. посіб. для здобувачів першого рівня вищ. освіти, галузей знань «Інформаційні технології» [та ін.] / М-во освіти та науки України, Тернопіл. нац. тех. ун-т ; [уклад.: І. П. Равлів та ін.] – Тернопіль : [Вектор?], 2021. – 148 с.</p> <p>3. Український орфографічний словник [Текст] : близько 170 000 слів / НАН України, Укр. мовно-інформ. фонд, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; [уклали В. В. Чумак та ін.] ; ред. В. М. Русанівський. – 6-те вид., переробл. і допов. – Київ : Довіра, 2006. – 960 с. – (Словники України). – ISBN 966-507-206-4.</p> <p>4. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] : 250 000 / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. – 1 736 с. – ISBN 966-569-013-2.</p>

<p>Багатотомні видання</p>	<p>1. Енциклопедія сучасної України [Текст]. В 30 т. Т. 23. Нг – Ня / Нац. акад. наук України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопед. досліджень НАН України ; редкол.: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ : Ін-т енциклопед. досліджень НАН України, 2021. – 832 с. – ISBN 978-966-02-7999-5.</p> <p>2. Франко, І. Зібрання творів [Текст]. У 50 т. Т. 45. Філософські праці / Іван Франко. – Київ : Наук. думка, 1986. – 575 с. – ISBN 5-12-009285-3.</p>
<p>Автореферати дисертацій</p>	<p>1. Горішна, Г. М. Поезія майдану у дискурсі української революційної поезії ХХ-ХХІ століття [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Горішна Галина Михайлівна ; Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2018. – 23 с.</p> <p>2. Добровольська, В. В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства [Текст] : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. ком. : 27.00.02 / Добровольська Вікторія Василівна ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2020. – 32 с.</p>
<p>Дисертації</p>	<p>1. Лахманюк, А. М. Когнітивні аспекти малої прози Михайла Коцюбинського : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. / Лахманюк Антоніна Миколаївна ; Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2020. – 201 с. – Бібліогр.: С. 184–196.</p> <p>2. Астапцева, Х. А. Феномен журналістики моди у дискурсі львівської преси (1853–1939 рр.) [Текст] : дис. ... д-ра філософії : 061 : в 2 т. / Астапцева Христина Андріївна ; Укр. акад. друкарства, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2022. – 317, 296 с. – Бібліогр.: Ч. І. С. 266–316, Ч. ІІ. С. 10–224.</p> <p>3. Шаповал Андрій Іванович. Володимир Миколайович Перетц (1870–1935) як вчений-українознавець, археограф, бібліограф, бібліофіл та дослідник рукописних і книжкових пам'яток [Текст] : дис. ... д-ра іст. наук : 27.00.03. / Шаповал Андрій Іванович ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2021. – 595 с. – Бібліогр.: С. 401–543.</p>

<p>Частина книги</p>	<p>1. Алексеев, В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні [Текст] / В. М. Алексеев // Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія / В. М. Алексеев ; Ін-т законодавства ВР України. – Чернівці : Технодрук, 2012. – С. 151–169.</p> <p>2. Теремко, В. Читання як сфера здійснення видавничих стратегій [Текст] / Василь Теремко // Видавництво – ХХІ. Виклики і стратегії : монографія / Василь Теремко. – Київ : Академвидав, 2012. – С. 157–228.</p> <p>3. Афонін, О. В. Українське книговидання [Текст] / О. В. Афонін, М. І. Сенченко // Українська книга в контексті світового книговидання / О. В. Афонін, М. І. Сенченко; ДНУ «Кн. палата України ім. І. Федорова». – Київ, 2009. – С. 194–262.</p>
<p>Матеріали конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович, М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз [Текст] / М. Антонович // Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 4 жовт. 2016 р.) / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка [та ін.] ; [упоряд. Ю. Коцур ; відп. ред. Л. Гасиджак]. – Київ : Вид. О. Філюк, 2017. – С. 133–136.</p> <p>2. Кунанець, Н. Е. Вербальне моделювання предметної області засобами побудови тезауруса [Текст] / Н. Е. Кунанець, Г. Р. Мацюк // Інформаційні моделі, системи та технології : матеріали V Наук.-техн. конф., [Тернопіль], 1–2 лют. 2018 р. / М-во освіти і науки України, Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2018. – С. 36.</p>
<p>Частина видання: довідкового видання</p>	<p>1. Колібаба, Л. Словник дієслівного керування [Текст] / Лариса Колібаба, Валентина Фурса. – Київ : Либідь, 2017. – С. 600.</p> <p>2. Пирожкова, Ю. В. Благодійна організація [Текст] / Ю. В. Пирожкова // Адміністративне право України : слов. термінів / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова ; Держ. ВНЗ «Запоріж. нац. ун-т». – Київ : Ін Юре, 2014. – С. 54–55.</p>

<p>Журнал, газета</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збанацька, О. В. Розкриття змісту архівних документів: тезаурусний підхід [Текст] / Збанацька Оксана Миколаївна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 4. – С. 52–64. – ISSN 2409-9805. 2. Петренко, О. В. Феномен української дитячої книги [Текст] / О. В. Петренко // Рідна школа. – 2000. – № 11. – С. 61–64. – ISSN 0131–6788. 3. Lapaire, J.-R. Grammar, Gesture and Cognition: Insights from Multimodal Utterances and Applications for Gesture Analysis / Jean-Rémi Lapaire [Текст] // Вісник Львівського університету. Серія філологічна = Visnyk of the Lviv University. Series Philology. – 2011. – Вип. 52. – С. 87–107. – ISSN 2078-5534. 4. Коваль, Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи / Любомира Коваль // Урядовий кур'єр. – 2017. – 1 листоп. (№ 205). – С. 5.
<p>Стандарти</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ) [Текст]. – Вид. офіц. – [На заміну ДСТУ 3582–97 ; чинний від 2014–01–01]. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – III, 15 с., включ. обкл. : табл. ; 29 см. – (Інформація та документація). 2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT) [Текст]. – Вид. офіц. – [Зі скасуванням ГОСТ 7.1–84, ГОСТ 7.16–79, ГОСТ 7.18–79, ГОСТ 7.34–81, ГОСТ 7.40–82 ; введ. 2007–07–01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – II, III, 47 с., включ. обкл. ; 29 см. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи). – Осн. текст рос. мовою.

	<p>3. ДСТУ 4031–2001. Багатомовний тезаурус. Методика розроблення (ISO 5964:1985, IDT) [Текст]. – Вид. офіц. – [Зі скасуванням ГОСТ 7.24–90 ; чинний від 2002–01–01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2001. – 162 с. – (Інформація та документація).</p> <p>4. ISO 690:2010. Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources = Information et documentation – Principes directeurs pour la rédaction des références bibliographiques et des citations des ressources d’information / [Technical Committee ISO/TC 46, Subcommittee SC 9]. – Third ed. – [Canceled and replaces ISO 690:1987, ISO 690-2:1997 ; valid from 2010–06–15]. – [Geneva, 2010]. – V, 40 p.</p>
<p><i>Електронні ресурси</i></p>	<p>1. Каталог рідкісних і цінних видань [Електронний ресурс] / Нац. б-ка України для дітей. – Режим доступу: http://www.chl.kiev.ua/Catalog.aspx (дата звернення: 22.01.2022). – Назва з екрана.</p> <p>2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : [сайт]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua (дата звернення: 20.12.2021). – Назва з екрана.</p>

6 ПОШУК КИРИЛИЦІ В ЛАТИНИЦІ

Значна кількість сучасних редакцій вимагають списки літератури у двох варіантах: мовою оригіналу джерела та латиницею, де прізвища авторів та назви журналів рекомендовано передавати транслітерацією, назви статей і книжок – перекладати англійською. Така вимога надзвичайно актуальна, коли науковий журнал представлений у міжнародних наукометричних базах.

Існують спеціальні онлайн сервіси для швидко виявлення випадкової кирилиці в латинських текстах:

http://www.abc2home.ru/blog/kopilka/podmena_simvolov_rus_eng.html

Нужно выделить: Латиницу Кириллицу

9. Shulzhuk K. F. Syntaksys ukrainskoi movy [Syntax of the Ukrainian language]. Kyiv : VTs «Akademiia», 2004. 408 p. [in Ukrainian]

Всього знаків: **132**; знаків с пробелами: **131**; знаків без пробелів: **111**.

ВНИМАНИЕ! При перезагрузке страницы введенная информация не сохраняется!

9. Shulzhuk K. F. Syntaksys ukrainskoi movy [Syntax of the Ukrainian language]. Kyiv : VTs «Akademiia», 2004. 408 p. [in Ukrainian]

Для удобства работы можно открыть отдельно [виджет подсветки символов различных раскладок](#)

http://invitemsg.com/cyrillic_search.php

 inviteНа головнуДізнайся більше!МожливостіПошук гільдіїДопомогаВхід

Пошук кириллиці у латиниці

Опис

Результат пошуку символів виділять їх:

- кириллиця
- латиниця

Текст

Введіть текст

ФОРМА ПРОВЕРКИ НАЛИЧИЯ СИМВОЛОВ ИЗ ДРУГОЙ РАСКЛАДКИ

С помощью этой страницы можно проверить, есть ли в тексте символы из другой раскладки.

Для проверки наличия в вашем тексте символов из другого языка - скопируйте исходный текст, вставьте его в поле ниже, и выберите нужный чекбокс языка. При выборе "английский" - будут подсвечены кириллические символы в тексте, и наоборот.

Выберите язык текста: английский русский

1. Shulzhuk K. F. Syntaksys ukrainsoi movy [Syntax of the Ukrainian language]. Kyiv : VTs «Akademii», 2004. 408 p. [in Ukrainian].

[1]. Shulzhuk K. F. Syntaksys ukrainsoi movy [Syntax of the Ukrainian language]. Kyiv : VTs «Akademii», 2004. 408 p. [in Ukrainian].

7 ЗАРУБІЖНІ СТИЛІ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ

До зарубіжних стилів оформлення списку наукових публікацій належать такі стилі:

1. APA (American Psychological Association) style.
2. Harvard style.
3. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
4. MLA (Modern Language Association) style.
5. Vancouver style.
6. Chicago / Turabianstyle.
7. ACS (American Chemical Society) style.
8. AIP (American Institute of Physics) style.
9. OSCOLA.
10. APS (American Physics Society) style.
11. Springer MathPhys Style.

Приклади оформлення посилання на окрему статтю у деяких стилях

Стиль	Приклад оформлення посилання на статтю
APA	Avramenko, V.N., Martyniuk, A.V., & Hurieieva, T. M. (2015). Study of Amplitude-Frequency Spectra of Active Power through Power System Transmission Lines. <i>Tekhnichna Elektrodynamika</i> , 3, 47-51.
Harvard	Avramenko, V.N. et. al. 2015. Study of Amplitude-Frequency Spectra of Active Power through Power System Transmission Lines. <i>Tekhnichna Elektrodynamika</i> , 3, pp. 47-51.
IEEE	V. N. Avramenko, A. V. Martyniuk, and T. Hurieieva, "Study of Amplitude-Frequency Spectra of Active Power through Power System Transmission Lines". <i>Tekhnichna Elektrodynamika</i> , no. 3, pp. 47-51, June 2015.
MLA	Avramenko, V.N. et. al. "Study of Amplitude-Frequency Spectra of Active Power through Power System Transmission Lines". <i>Tekhnichna Elektrodynamika</i> , 3 (2015): 47-51.
Vancouver	Avramenko VN, Martyniuk AV, Hurieieva T, Study of AmplitudeFrequency Spectra of Active Power through Power System Transmission Lines. <i>Tekhn. Elektrodynamika</i> ; 2015 June 15; 3: 47-51.
Chicago	Avramenko V. N., A. V. Martyniuk, and T. Hurieieva, "Study of Amplitude-Frequency Spectra of Active Power through Power System Transmission Lines". <i>Tekhnichna Elektrodynamika</i> , no. 3 (2015): 47-51.

У REFERENCES, який повторює Список бібліографічних покликань у романському алфавіті, не можна використовувати знаки « // », « / », « – », « ; » та проміжки до і після знаків. «№» позначається «no.», замість кутових лапок (« ») слід використовувати прямі (" "). За стилем APA, зони бібліографічного запису відокремлюються за допомогою крапки, коми, двокрапки, круглих та квадратних дужок, курсиву (назва документа).

Не можна латинські букви, символи набирати кириличним шрифтом.

У назвах періодичних і продовжуваних видань прийнято всі слова писати з великої букви (Bibliotechnyi Visnyk, Visnyk Knyzhkovoї Palaty, Naukovi Pratsi Natsionalnoї Biblioteky Ukrainy Imeni V. I. Vernadskoho), а у назвах книг з великої букви пишеться перше слово заголовка, перше слово підзаголовка та власні назви. Назву цитованого джерела на іншу мову не перекладають, а

транслітерують, іншомовну назву наводять лише у тому разі, якщо видання офіційно зареєстроване з паралельною/або лише англійською (чи іншою) мовою.

Транслітерований список літератури (REFERENCES) наприкінці статті оформляється латиницею. При оформленні бібліографічних посилань на кириличні (в тому числі україномовні та російськомовні) статті, надруковані в журналах та збірниках, рекомендуємо такий варіант структури бібліографічних посилань в розділі REFERENCES:

– ПІБ авторів (транслітерація);

– назва джерела (транслітерація) і переклад назви джерела англійською мовою в [ ];

– вихідні дані з позначеннями англійською мовою.

У REFERENCES місто видання у англійськомовних та україномовних джерелах вказується англійською мовою, а назва видавництва – транслітерується.

Для автоматичної транслітерації кирилических джерел можна скористатися сайтами:

<http://www.translit.ru> – для російськомовних джерел,

<http://www.slovnyk.ua/services/translit.php> – для українських джерел.

При оформленні посилання на матеріали web-сайтів посилання включає ім'я автора сторінки, назву сторінки, назву сайту (набирається курсивом), адресу сайту <URL>, виділену знаками <>, та, за можливості, дату останнього перегляду цього сайту (в круглих дужках). Назва місяця перегляду web-сторінки подається мовою статті. У REFERENCES перед електронним посиланням наводяться слова Retrieved from.

Детальніше ознайомитися з правилами складання пристатейних посилань у стилі APA можна за: Publication Manual of the American Psychological Association, 7th ed. (Посібник Американської психологічної асоціації, 7-ме вид.) [16].

8 ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

До текстів наукових публікацій існує певний перелік вимог щодо оформлення допоміжних орфографічних знаків, зокрема:

1 Після знаків «крапка», «кома», «двокрапка», «крапка з комою», «знак оклику», «знак питання» ставиться пробіл, перед цими знаками пробіл не ставиться. Пробіли проставляють до та після знаків «параграф» і «номер».

Наприклад,

див. № 13, § 1

2 Здвоєні між собою знаки не розбивають.

Наприклад,

№№ 1–3

§§ 4, 5

3 Числа й літери, розділені крапками, набирають без пробілу.

Наприклад,

1.3.14.a

4 Знак «%» від попереднього числа не відривають.

Наприклад,

24%

5 Дужки й лапки оформлюють таким чином: перед відкритою дужкою (лапками) робиться пробіл, слово або цифра – без пробілу, потім закривається дужка (лапки) і знову пробіл.

Наприклад,

...усі типи ігор (індивідуальні, групові, предметні, сюжетні, рольові, ігри за правилами) відіграють ...

...у роботі Оксани Збанацької [12] подано...

«Щоб дійти до мети, треба перш за все йти», – писав Оноре де Бальзак.

6 Існує відмінність між знаками «дефіс» і «тире». Дефіс – це орфографічний знак, що розділяє частини слова. Він виглядає як коротка горизонтальна риска. Оскільки він входить до складу слова, то пробілами не відбивається. Єдиний випадок, коли праворуч від цього знака ставиться пробіл, – це перерахування, в яких змінюється тільки перша частина слова, а друга залишається однаковою.

Наприклад,

теле- і радіомовлення.

Тире є пунктуаційним знаком. Воно ставиться між окремими словами. З обох боків його потрібно відбивати пробілами, причому зліва – нерозривним.

За правилами, між словами ставиться довге тире, яке відділяється пропусками з двох сторін від попередніх і наступних слів. Між цифрами й числами ставиться коротке тире, але не дефіс і ніколи не відділяється пробілом.

Наприклад,

«Інформальна освіта – це...», 5–10 с., 2005–2006 рр., X–XI ст. (для цифрових позначень); але: семінар-практикум, не сьогодні-завтра.

7 Між ініціалами й прізвищем ставиться пробіл. Допустимі варіанти й без пробілів. Необхідно дотримуватися єдиного формату оформлення ініціалів у межах однієї роботи.

Наприклад,
І. І. Іваненко
або
І.І. Іваненко

8 Не відривати ініціали від прізвища, залишаючи їх у кінці попереднього рядка або умовні скорочення (*проф., акад.*), які до них належать.

Не переносити в інший рядок частини скорочень: *та ін., і т. д.*; односкладові частини складноскорочених слів, зокрема ініціальні й комбіновані аббревіатури (*АПН України*); скорочені назви мір від цифр, до яких вони належать (*2008 р.*).

Розділяти «нерозривними пробілами» ініціали, ініціали та прізвище, а також кількісні числівники в цифровому записі (наприклад, у записі номера) і попередній (іноді наступний) текст, не допускаючи при цьому їх розміщення в різних рядках. Для поділу використовується «нерозривний пробіл» (одночасне натискання клавіш «ctrl» + «shift» + «пробіл»).

Наприклад,
С. 13, 120 с., рис. 2, табл. 1, п. 4, № 121, Т. Г. Шевченко.

9 Пробіли по всьому тексту повинні бути одинарними. Не допускаються подвійні, потрійні і та ін.

10 Для створення нового рядка абзацу використовуються тільки абзацні відступи. Не можна абзацний відступ робити за допомогою клавіші «Табуляція».

11 Використовувати стандартні скорочення слів, орієнтуючись на ДСТУ 3582:2013 [14], а також на стандарти ГОСТ 7.12–93 [17], ДСТУ 6095:2009 [18] і ДСТУ 7093:2009 [19]. Допускається використання загальноприйнятих і нестандартних скорочень, побудованих відповідно до вказаних стандартів.

9 СКОРОЧЕННЯ СЛІВ І СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

У всіх елементах бібліографічного опису (за винятком основної назви документа й відомостей, що належать до назви та містять одне слово) дозволено скорочувати окремі слова та словосполучення згідно з:

- ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила» [14];

- ДСТУ 6095:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікацій» [18];
- ДСТУ 7093:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами» [19];
- ГОСТ 7.12–93 «Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила» [17] (дотепер чинний в Україні).

автореферат	автореф.
авторський колектив (колектив авторів)	авт. кол. (кол. авт.)
альбом	альб.
альманах	альм.
анотація	анот.
антологія	антол.
аркуш	арк.
багатомовний	багатомов.
без видавництва	б. в.
бібліотека	б-ка
видавець	вид.
видавництво	вид-во
видання	вид.
виправлений	випр.
випуск	вип.
відредаговано	відред.
дисертація	дис.
дитячий	дит.
довідник	довід.
додаток	дод.
документ	док.
доопрацювання	доопрац.
доповідь	доп.

доповнення	ДОПОВ.
допоміжний	ДОПОМ.
дослідження	ДОСЛІДЖ.
збірник (збірка)	зб.
зібрання	зібр.
зі (із) змінами	зі (із) змін.
ілюстрація	іл.
імені	ім.
інститут	ін-т
інструкція	інст.
інформаційний	інформ.
історичний	іст.
карта	к.
каталог	кат.
книга (книжка, книжечка)	кн.
колектив авторів (авторський колектив)	кол. авт. (авт. кол.)
коментар	комент.
конференція	конф.
малюнок (рисунок)	мал. (рис.)
навчальний	навч.
навчально-методичний посібник	навч.-метод. посіб.
народний	нар.
науково-дослідний	н.-д.
науково-практична конференція	наук.-практ. конф.
національний	нац.
оригінал	ориг.
перевидання	перевид.
передмова	передм.
переклад	пер.
перекладач	пер.

підручник	підруч.
повідомлення	повідомл.
показчик	показч.
посібник	посіб.
препринт	препр.
примірник	пр.
примітка	прим.
присвячення	присвяч.
продовження	продовж.
редактор	ред.
редакційна колегія (редколегія)	редкол.
реферат	реф.
рецензія	рец.
рік	р.
скорочення	скор.
словник	слов.
словник-довідник	слов.-довід.
століття	ст.
сторінка	с.
таблиця	табл.
титульний аркуш	тит. арк.
товариство	т-во
том	т.
університет	ун-т
укладач	уклад.
український	укр.
упорядкування	упоряд.
упорядник	упоряд. (при прізвищі)
фотографія	фот.
фрагмент	фрагм.
часопис	часоп.

частина
член-кореспондент

ч.
чл.-кор.

ювілейний

ювіл.

січень – січ.
лютий – лют.
березень – берез.
квітень – квіт.
травень – трав.
червень – черв.
липень – лип.
серпень – серп.
вересень – верес.
жовтень – жовт.
листопад – листоп.
грудень – груд.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Самойчук К. О., Верхованцева В. О. Методика написання наукової статті *Психологія і технологія наукової творчості та апробація результатів наукових досліджень* : електрон. навч. посіб. URL: http://elib.tsatu.edu.ua/dep/mtf/ophv_16/page9.html (дата звернення: 18.08.2022).
2. Семенов О. М. *Культура наукової української мови* : навч. посіб. Київ : Академія, 2010. 215 с.
3. Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України : постанова № 7-05/1 від 15.01.2003 / Президія Вищ. атестац. комісії України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05_1330-03#Text (дата звернення: 18.07.2022).
4. ДСТУ 7152:2020. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. Київ, 2020. IV, 14 с. (Інформація та документація).
5. Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею : постанова № 55 від 27.01.2010 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.08.2022).
6. The International System of Units (SI) / Bureau International des Poids et Mesures URL: <https://www.bipm.org/en/measurement-units> (accessed: 10.07.2022).
7. ДСТУ ГОСТ 7.80:2007. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання. Київ, 2009. III, III, 7 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
8. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. Київ, 2007. III, III, 47 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
9. Creating a culture of publication integrity together. *C.O.P.E.* / Committee on Publication Ethics URL: <https://publicationethics.org/> (accessed: 10.07.2022).
10. The DOI System / International DOI Foundation. URL: <http://doi.org/> (accessed: 10.08.2022).
11. Городжа Л. В. DOI – рішення проблеми визначення розташування електронної публікації в Інтернеті. *Технічна електродинаміка*. 2018. № 2. С. 95–96. DOI: <https://doi.org/10.15407/techned2018.02.095>.
12. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. IV, 16 с. (Інформація та документація).

13. Городжа Л. В. Наукова стаття: як написати та опублікувати у рейтинговому виданні : метод. рекомендації / Нац. акад. наук України, Ін-т електродинаміки. Київ, 2020. 48 с.
14. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. Київ, 2014. III, 15 с. (Інформація та документація).
15. Поправки, внесені в Національний нормативний документ ДСТУ 8302:2015. *Інформаційний покажчик стандартів*. 2016. №12. С. 103–108.
16. Publication Manual of the American Psychological Association / American Psychological Association. 7th ed. 2020. URL: <https://apastyle.apa.org/products/publication-manual-7th-edition> (accessed: 12.02.2022).
17. ГОСТ 7.12–93. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила. М., 1995. III, 18 с. (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
18. ДСТУ 6095:2009. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікацій. Київ, 2009. III, II, 5 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
19. ДСТУ 7093:2009. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами. Київ, 2009. III, IV, 82 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

НАУКОВА СТАТТЯ

Методичні рекомендації

Укладач Г. Р. МАЦЮК

Наукова стаття: метод. рек. / уклад. Г. Р. Мацюк; М-во освіти і науки України, Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А. 2022. – 56 с.

Підписано до друку 21.09.2022. Формат 60×90, 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.
Умовно–друк. арк. 2,4. Наклад – 100 прим.
Замовлення № 21092022

*****

Друк ФОП Паляниця В. А.
Свідоцтво ДК №4870 від 20.03.2015 р.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф.38.
тел. (0352) 528–777.